

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗМЕЖУВАННЯ ТРЕТІХ ОСІБ, ЯКІ ЗАЯВЛЯЮТЬ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ НА ПРЕДМЕТ СПОРУ ВІД СПІВПОЗИВАЧІВ

Чебанна Вікторія Олександрівна
*студент-спеціаліст юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна*
e-mail: viktoriyachebannaya@mail.ru

***Ключові слова:** третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, співучасть, співпозивач, предмет спору*

При дослідженні цивільного процесуального статусу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, постає питання про їх відмінність від співпозивачів у цивільному процесі, так як їх правові статуси в деяких аспектах схожі.

Дослідженню питання розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору від співпозивачів присвячено праці як науковців радянських часів, зокрема, Л. В. Туманова, М. А. Вікута, І. М. Ільїнської, М. С. Шакарян, так і сучасних науковців, серед яких слід відзначити праці: С. С. Бичкової, С. Я. Фурси, В. П. Скобелєва, Д. М. Сибільова, С. І. Чорнооченка та інші.

Перш ніж перейти до питання розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору від співпозивачів, вважаємо за необхідне визначитися із поняттями «треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору» та «співпозивач».

Третіми особами, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору є суб'єкти позовного провадження, які вступають у відкриту в суді справу між сторонами, пред'явивши позов на предмет спору до однієї чи до обох сторін з метою захисту своїх особистих порушених, невизнаних чи оспорюваних прав чи законних інтересів [1, с. 484].

Поняття співпозивача розкриємо через поняття співучасті.

Співучасть — це обумовлена матеріальним правом множинність осіб на тій чи іншій стороні в цивільному процесі внаслідок наявності загального права або загального обов'язку. Важливою ознакою співучасті є наявність у декількох позивачів чи відповідачів у справі однакових за спрямованістю матеріально-правових вимог чи юридичних обов'язків.

На думку Ю. Д. Притики саме ця ознака дозволяє відрізнити процесуальну співучасть від інших видів участі множинності заінтересованих осіб, а саме від участі третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору [2].

Як зазначають О. І. Угриновська та В. М. Кравчук, треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору і співпозивачі мають наступні відмінності:

по-перше, співпозивачі можуть вступити в розпочатий процес, а можуть разом порушити справу шляхом подачі позову, тоді як треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору вступають лише у розпочатий процес;

по-друге, у співпозивачів інтереси співпадають, а у третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору інтереси протилежні інтересам позивача і відповідача;

по-третє, співпозивачу протистоїть лише відповідач, а третій особі, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору – позивач і відповідач [3, с.66].

Питання розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору та співпозивачів досліджував В. П. Скобелев. Науковець зазначає, що загальноприйнятим є розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору і співпозивачів за двома критеріями:

по-перше, за адресністю вимог (вимоги співпозивача завжди адресовані лише до відповідача, а вимоги третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору можуть бути пред'явлені також і до позивача);

по-друге, за моментом вступу до справи: третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, завжди вступає у вже розпочатий процес, а співпозивач може бути ініціатором порушення справи [4, с.13; 5, с.239].

Вчений звертає увагу на те, що хоч ці твердження процесуалістів і є правильними, але момент вступу до справи та адресність позову все ж не можна визнавати задовільними критеріями для розмежування вказаних суб'єктів позовного провадження. На думку науковця, важливою відмінністю третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору від співпозивача є те, що інтереси співпозивачів ніколи не протистоять одне одному, в той час, як інтереси третьої особи яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору та позивача можуть протистояти, виключати одна одну [4, с. 212-213].

Ми погоджуємось з такою думкою та вважаємо, що таке положення чітко розмежовує таких учасників позовного провадження як треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору і співпозивач.

В літературі також можна зустріти спроби провести розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору і співпозивачів за тією ознакою, що підстави вимог третьої особи і позивача завжди є різними, в той час як у співпозивачів вони можуть співпадати [6, с.31, 7, с.215].

Ми не можемо погодитися із вказаною вище думкою та вважаємо, що підстави позовів третіх осіб, яка заявляють самостійні вимоги на предмет спору та позивачів можуть співпадати.

Як зазначає С. С. Бичкова, підставу позову становлять ті обставини, якими позивач обґрунтовує свою матеріально-правову вимогу. На її думку, підстави позову, що пред'являються позивачем і третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору повинні бути різними, адже зазначені особи, які беруть участь у справі позовного провадження, через різну юридичну природу матеріальних фактів, що тягнуть виникнення спірних матеріальних правовідносин, завжди мають обґрунтовувати свої вимоги різними обставинами, але третя особа може помилятися з приводу наявності у неї прав, і у зв'язку з чим обґрунтовує свої вимоги недійсними, проте тотожними обставинами [8, с.208].

Таким чином, останній критерій розмежування третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору та співпозивачів, як нам вбачається, не може використовуватися.

На нашу думку, відмінності між третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору та співпозивачем по справі можна охарактеризувати наступним:

-треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору завжди вступають у вже розпочатий процес (як закріплено в ст. 34 ЦПК України), а співпозивачі можуть одночасно порушити справу [9].

-вимоги співпозивачів можуть бути направлені лише до відповідача, а вимоги третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору можуть бути спрямовані до позивача, відповідача або до обох сторін одночасно;

-вимоги, які висуваються співпозивачами, не виключають одна одну, а задоволення чи відмова в задоволенні вимоги одного із співпозивачів не впливає на вирішення інших вимог. Вимоги позивача і третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору виключають одна одну повністю або частково.

Список літератури:

- 1.Цивільний процес України: академічний курс. – Київ.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. – 848 с.
- 2.Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. Станом на 01.11.2010 р. / За ред. Притики Ю. Д. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 696 с.
- 3.Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. – К.: Істина, 2006. – 944 с.
- 5.Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. Станом на 01.11.2010 р. / За ред. Притики Ю. Д. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 696 с.
- 6.Право и демократия: сб. науч. тр. Вып. 20/ редкол; В. Н. Бибило (гл. ред.) [и др.] – Минск: БГУ. 2009. – 328 с.
- 7.Аргунов В. Н. Участие в гражданском процессе третьих лиц с самостоятельными требованиями/ В. Н. Аргунов / Советская юстиция // – 1982. – № 18. – 328 с.
- 8.Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты /Т. В. Сахнова.- М.: Волтерс Клувер, 2008. – 696 с.
- 9.Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: Монографія. К. : Атіка, 2011. – 420 с.
- 10.Цивільний процесуальний кодекс України від 18. 03. 2004 //Відомості Верховної Ради України.

***Науковий керівник:** к. ю. н., старший викладач кафедри правосуддя юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна Магда Світлана Олександрівна*